

Z Archiwum Muzeów w Chełmnie nad Nerem i w Żabikowie

Violetta Rasińska

nauczyciel historii w V Liceum Ogólnokształcącym im. Kludyny Potockiej w Poznaniu

Temat zajęć: **A do walizki zabiorę....**

Spis treści

Poziom edukacyjny	3
Czas trwania zajęć	3
Odniesienie do podstawy programowej	3
Cele edukacyjne	3
ogólne	3
szczegółowe	3
Metody dydaktyczne	3
Środki dydaktyczne	4
artefakty	4
teksty źródłowe	4
Przebieg zajęć	5
I. Wprowadzenie	5
II. Rozwinięcie	5
III. Podsumowanie	6
Uwagi do realizacji	7
Załącznik	8
Diament	8

Poziom edukacyjny

szkoła ponadpodstawowa, historia (poziom rozszerzony)

Czas trwania zajęć

2 × 45 minut

Odniesienie do podstawy programowej

V.7. Europa pod okupacją niemiecką i Holokaust. Uczeń:

1) charakteryzuje politykę Trzeciej Rzeszy wobec społeczeństw okupowanej Europy, w tym nazistowski plan eksterminacji Żydów oraz innych narodowości i grup społecznych;

2) opisuje postawy Żydów wobec polityki eksterminacji, w tym powstanie w getcie warszawskim, a także opisuje postawy społeczeństwa polskiego wobec Holokaustu.

Cele edukacyjne

ogólne

- wyciąganie wniosków oraz formułowanie oceny i opinii;
- sytuowanie faktów, zjawisk i procesów historycznych w przestrzeni;

- tworzenie różnych form opisu zjawisk i procesów historycznych (z zachowaniem poprawności językowej);
- rozwijanie zdolności efektywnej pracy w grupie;

szczegółowe

---

uczeń

- potrafi wymienić cele polityki niemieckiej wobec Żydów i Polaków w Kraju Warty;
- charakteryzuje warunki życia i pracy Żydów w obozach pracy przymusowej;
- poprawnie posługuje się terminologią historyczną: Holokaust, obóz pracy, obóz zagłady, ziemie wcielone, getto;
- umie wskazać i scharakteryzować kolejne etapy zagłady Żydów dokonanej przez nazistów w okresie II wojny światowej (izolacja, dyskryminacja, eksploatacja ekonomiczna, eksterminacja);
- omawia działania hitlerowców w Kraju Warty podjęte w celu wyniszczenia ludności żydowskiej;
- wyciąga wnioski na podstawie pracy z materiałami źródłowymi wykorzystywanymi na lekcji.

Metody dydaktyczne

- pogadanka;
- praca w grupach;
- praca z tekstem źródłowym.

Środki dydaktyczne

- mapa ścienna: II wojna światowa w Europie/Polska podczas II wojny światowej [materiał pomocniczy nr 1];
- duże kartki brystolu i pisaki (pisaki do wyrażenia uczuć w kolorach: zielonym – nadzieja, czarny – brak perspektyw, niebieski – neutralny);

artefakty

- Walizki, z którymi przybywali deportowani więźniowie do obozów pracy przymusowej dla Żydów. Ze zbiorów Muzeum Martyrologicznego w Żabikowie [artefakt nr. 9];

teksty źródłowe

- *Dyrektywy w sprawie wydalenia z Kraju Warty ludności polskiej i żydowskiej* [tekst źródłowy nr 16];
- *Fragment relacji opisującej wysiedlenie ludności żydowskiej z Konina w 1939 r.* [tekst źródłowy nr 17];
- *Wspomnienie Lisabeth Judelowitsch-Brodie dotyczące wysiedleń ludności żydowskiej z Poznania w grudniu 1939 r.* [tekst źródłowy nr 19].

Przebieg zajęć

I. Wprowadzenie

---

1. Nauczyciel rozdaje grupom karteczki, zadaje pytania klasie i prosi o zapisanie każdej odpowiedzi na osobnej kartce (burza mózgów):
  - Z czym kojarzy nam się walizka?
  - Co do niej zabieramy?
2. Uczniowie zapisują pomysły na „żółtych karteczkach” i przyklejają je w narysowanej na tablicy walizce.
3. Nauczyciel prosi o zastanowienie się, co z tych wszystkich wymienionych rzeczy można odłożyć, nie zabierać, w sytuacji, gdy nie wiemy, gdzie z tą walizką pojedziemy i na jak długo. Zbędne rzeczy „zabieramy” z walizki i wieszamy je z boku tablicy.

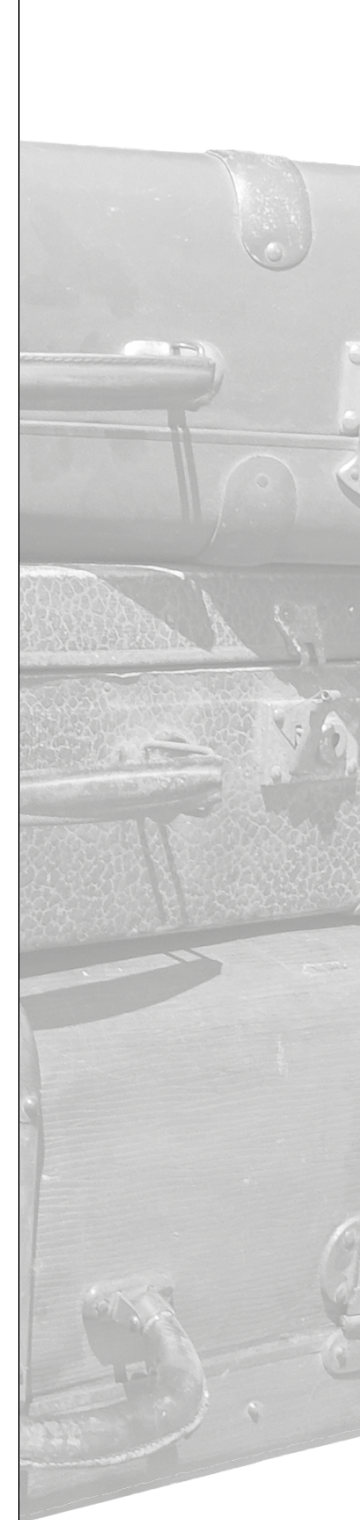
II. Rozwinięcie

Nauczyciel zapisuje na tablicy temat i podaje uczniom cel lekcji.

Pogadanka nauczyciela na temat sytuacji ludności żydowskiej w Kraju Warty. Opowiadanie można skrócić lub rozszerzyć w zależności od klasy (jest to indywidualna decyzja nauczyciela).

Holokaust – zagłada ludności żydowskiej w czasie drugiej wojny światowej, przeprowadzona przez niemieckich nazistów. Początkowo, po ataku Niemców na Polskę, planowano wywiezienie wszystkich Żydów na Madagaskar, utworzenie specjalnej strefy koło Lublina, z czasem zaczęto wprowadzać dla tej ludności specjalne nakazy. Wprowadzono obowiązek noszenia na ubraniach żółtej gwiazdy Dawida, obowiązek nieodpłatnej pracy dla mężczyzn, zakładano getta, przydzielano Żydom głodowe racje żywnościowe, nie wydawano im lekarstw i nie kierowano do lekarzy. Pozbawiano ich też majątku. W Polsce nie wolno było Żydom korzystać z transportu publicznego, restauracji, zwalniano z urzędów. Na terenie Polski za pomoc udzieloną Żydom groziła kara śmierci. Po ataku Niemiec na ZSRR działalność nazistów, a w szczególności oddziałów grup operacyjnych SS-Einsatzgruppe, nasiliła się. Częściej przeprowadzano masowe egzekucje.

W Wannensee pod Berlinem 20 stycznia 1942 roku podjęto w czasie konferencji decyzję dotyczącą „ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej”. 11 milionów Żydów miało zostać przesiedlonych na wschód. Od roku 1942 nasilono masową likwidację w obozach zagłady, „Fabryki śmierci” powstały m.in. w Chełmnie nad Nerem, Bełżcu, Treblince, Auschwitz-Birkenau. Gdy do granic Polski zbliżały się oddziały radzieckie, ocalałych jeszcze Żydów Niemcy zmuszali do „marszów śmierci”. Termin „marsze śmierci” utworzyli byli więźniowie hitlerowskich obozów, a później został przyjęty w historiografii. Niemcy wyprowadzali więźniów z obozów, kierując ich na zachód, wielu nie przeżyło tej drogi. Szacuje się, że zginęło 5–6 mln osób pochodzenia żydowskiego z całej Europy, w tym około 2,9 mln Żydów z Polski.

- Praca w grupach z tekstami źródłowymi (nr 16, 17, 19 – dla każdej z grup).
- Praca w grupach, „narysowanie” walizki i jej zawartości przy pomocy słów (w różnych kolorach). Nauczyciel zwraca uwagę na to, że ważnym elementem są paski wzmacniające i uchwyt i można je też wykorzystać lub bardziej wyeksponować.

Każda grupa przedstawia swoją pracę, zwracając na główne słowa, które będą dominowały w pracy.

Powieszenie prac wokół „walizki” na tablicy.

III. Podsumowanie

Metoda „diamentów”.

Uczniowie w swoich grupach ustalają słowa-klucze, które są najważniejsze i znajdują się na szczycie, w kolejnych „ramkach” wpisują to, co jest ważne, niżej mniej ważne i najmniej ważne.

Po dyskusji w grupach uczniowie przedstawiają na forum klasy swój „diament” [załącznik nr 1], koniecznie uzasadniając swój wybór.

Nauczyciel ocenia pracę całych grup oceną lub plusami, w zależności od zaangażowania uczniów i przyjętych zasad (przy pracy w grupach).

Uwagi do realizacji

- Nauczyciel powinien rozdać każdej grupie wydruki trzech ww. tekstów źródłowych, ponieważ każda z grup może zwrócić uwagę na inny aspekt.
- Zarys walizki może być narysowany na tablicy kredą lub wyświetlony za pomocą rzutnika, tak jak „diament”.
- Istotne jest, aby nauczyciel posiadał kartki, karteczki samoprzylepne, różne kolory pisaków albo lekcję wcześniej poprosił o ich przyniesienie uczniów.
- Najlepiej tego typu temat realizować na „zgrupowanych” lekcjach, nie tylko ze względu na tematykę, ale z czysto organizacyjnych powodów (m.in. zbieranie przyborów, rysowanie).
- Temat można realizować na historii i lekcji wychowawczej, np. w Miesiącu Pamięci Narodowej – kwietniu, z okazji dnia pamięci wybuchu powstania w getcie warszawskim.

Załącznik

Diament
